

Yargı Etiği Konusunda Türkiye'deki Güncel Gelişmeler Üzerine Bir Değerlendirme

M. Balkan DEMİRDAL¹

Özet

Maddi gerçeğin objektif şekilde ortaya konması, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve daha da önemlisi adaletin tesis edilmesi için adil yargılanma başta olmak üzere yargının belli bir takım ilkelere dayanması önem arz etmektedir. Yargının söz konusu görevini sağlıklı yapabilmesi için, yargı kurumlarının ve mensuplarının belli değerlere sahip olması gerektiği günümüzde evrensel bir anlayışla kabul edilmektedir. Bu bağlamda Türkiye, yargı etiği temelinde belli ilkelerin benimsenmesi adına çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmalar bakımından Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin, 27 Temmuz 2006 tarihli ve 2006/23 sayılı kararıyla, üye devletler için rehber niteliğinde sayılan ve yargı mensupları için mesleki ve etik davranış ilkeleri getiren Bangalore Yargı Etiği İlkeleri dikkat çekmektedir. Çalışmada Bangalore Yargı Etiği İlkeleri esas olmak üzere, Türkiye'nin adil yargılanma hakkının esasları bakımından benimsenen diğer önemli uluslararası sözleşmeler ile uyumu ve ne gibi çalışmalar yaptığı ele alınacak ve Türkiye'deki yargı pratiği ekseninde evrensel ilkeler ile ne kadar bağdaştığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: yargı etiği ilkeleri, Bangalore Yargı Etiği İlkeleri, Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, Yargı Etiği Kurulu, adil yargılanma

1. GİRİŞ YERİNE

Yargının maddi gerçeğin objektif şekilde ortaya konması, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve adaletin tesis edilmesi gibi sorumluluklarını yerine getirebilmesi için², belli bir takım ilkelere dayanması gerekmektedir. Yargının söz konusu görevini sağlıklı yapabilmesi için, yargı kurumlarının ve mensuplarının belli değerlere sahip olması gerektiği günümüzde evrensel bir anlayışla kabul edilmektedir. Ancak salt kişilerin belli kişisel özelliklere sahip olması yargı etiğinin sağlanması bakımından yeterli değildir. Bunun dışında yapısal reformların ve düzenlemelerin de yapılarak yargı etiği ilkelerinin güvence altına alınması son derece önemlidir³. Bu bağlamda Türkiye, evrensel düzeyde Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nde, bölgesel düzeyde ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde değinilen objektif, bağımsız ve tarafsız bir yargı vasıtası ile mahkeme huzurundaki tarafların haklarını koruyacak bir mekanizma geliştirilmesi

1 Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Anabilimdalı, E-posta: mbalkan@ohu.edu.tr

2 Harun TEPE, "Yargı Etiği' ya da Yargıda Etik: Yargı Nasıl Etik Olur?", *Hacettepe HFD*, S. 7(1), 2017, s. 87 - 90.

3 TEPE, 2017, s. 87.

ve yargı etiği temelinde belli ilkelerin benimsenmesi adına çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmalar bakımından yol gösterici rehber niteliğinde olan, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin, 27 Temmuz 2006 tarihli ve 2006/23 sayılı kararıyla kabul edilen yargı mensupları için mesleki ve etik davranış ilkeleri getiren Bangalore Yargı Etiği ile 2005 yılında Avrupa Savcıları Konferansında kabul edilen Budapeşte İlkeleri dikkat çekmektedir.

Bangalore Yargı Etiği ve Budapeşte İlkeleri doğrultusunda, Türkiye’de son yıllarda yargı etiğinin esasları ve yapılması gerekenler ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi ile farklı ülkelerin benimsediği ilkeler ve yöntemler de irdelenerek etik ilkeler belirlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu çalışmalar neticesinde hem hakim ve savcıların zihninde yargı etiği kavramı bakımından bir farkındalık oluşturulmaya çalışılırken hem de yargı etiği ilkeleri saptanarak ilkelerin somutlaştırılması adına adımlar atılmıştır. Bunun yanında Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu oluşturularak Yargıtay’da görevli olan hakim ve savcılarının davranışlarının etik değere uygunluğu açısından bir nevi bir danışma meclisi hayata geçirilmiştir. Tüm bu hususlar

ışığında çalışmada, Bangalore Yargı Etiği ve Budapeşte İlkeleri esas olmak üzere, yargı etiği kavramı ile uyumlu ne gibi çalışmalar yapıldığı belirtilecek ve özellikle yakın zamanda kurulan Yargı Etiği Danışma Kurulu’nun yapısı, işleyişi ve faaliyetleri üzerinde durularak söz konusu Kurul üzerinden Türkiye’de yargı etiği pratiğinin nasıl işlediği irdelenecektir.

2. YARGI ETİĞİ KAVRAMININ NİTELİĞİ

Hukuk doğası gereği ahlâk ve ahlâki ilkelerle yakından ilgilidir. Pound’un belirttiği gibi ilkel tarihin eski dönemlerinde hukuku salt kurallara indirgemeye çalışan fikirler olsa da⁴ günümüzde hukukun içerisinde kurallar ile birlikte ilkeler, standartlar ve ahlâki kavramların bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla kuralların yorumlanması açısından kuralların yöneldiği etik değeri ve etik ilkelere saptamak önem kazanmaktadır⁵. Dworkin’in hakimin takdir hakkını ele alırken verdiği “donut” örneği gibi⁶, yargı etiği ilkeleri de katmanlı olan ve her katmanında krema ve pudra şekeri olan bir çeşit pastaya (mille-feuille)⁷ benzetilebilir. “Mille-feuille” son derece lezzetli bir tatlıdır, ancak sevenler bu pastayı yemenin ne kadar zor

4 Gregory HANKIN, “Ethics and Law”, *International Journal of Ethics*, Vol. 33 (Jan 1923), No. 4, s. 420.

5 HANKIN, 1923, s. 422-425.

6 Ronald DWORKIN, *Hakları Ciddiye Almak*, çev. Ahmet Ulvi Türkbağ, Dost Kitabevi, Ankara 2007, s. 57.

7 Elaine MAK; “Researching Judicial Ethical Codes, or: how to eat a mille-feuille?”, *International Journal for Court Administration*, Vol. 9 (Dec 2018), No. 2, s. 55.

olduğunu da bilir⁸. Bu yüzden yargı etiğinin kodlarının belirlenmesi ve hukuk sisteminde nasıl hayata geçebileceği son derece önemlidir. Dolayısıyla yargı etiği, hukukçuların nasıl davranması gerektiği ile ilgili ilkelere ve değerlere yer vermektedir. Hukuk sisteminin içinde görev alan her aktörün esas olarak ahlâki karar vermesi, hukuka atfedilen kutsallık bakımından gereklidir; ancak “karar verici” olduğu için ahlâki eylemi gerçekleştirmek hakimler açısından daha önemlidir. Özetle mahkemede görülmekte olan bir davada adaletin tam olarak tesis edilmesi, Avrupa Birliği standartlarında vatandaşlar için eşit bir şekilde temel hak ve hürriyetlerin korunması için başta hakimler olmak üzere tüm hukuk uygulayıcıları yargı etiğine uymalıdır⁹.

Yargı etiği kavramı genel olarak aktif durumda çalışmakta olan hakim ve savcılar için söz konusudur; ancak bazı durumlarda hem emekli olan hakim ve savcılar hem de diğer yargı personelini de ilgilendirir¹⁰. Dolayısıyla geniş bir uygulama alanı bulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Aynı zamanda yargı etiği ilkelerinin aşağıda ele alacağımız şekilde birçok uluslararası düzenlemeye girdiği de görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu yargı

etiği kodları evrensel niteliktedir. Yargı etiği kavramını somutlaştırmak için belli temel ilkeler ele alınabilir. Temel ilkeler, ölçülülük, bağımsızlık ve tarafsızlık, kanun önünde eşitlik, adaletin gecikmemesi gibi temel hak ve özgürlüklerden olan adil yargılanmanın içinde yer alan usul ilkeleri dışında, hakim ve savcılarının karakterlerinde bulunması gereken; yargılama için gereken bilgi ve deneyime sahip olmak, doğru karar verebilme ve etik davranma gibi vasıflar olarak sıralanabilir¹¹. Söz konusu ilkeler, hakimlerin önlerine gelen uyuşmazlıklarda karar verirken adil karar vermelerini, insan haklarını esas almalarını, tarafları tatmin etmelerini ve dışardan gelecek uygunsuz unsurlardan etkilenmemelerini sağlayarak, profesyonel bir davranış geliştirmelerini sağlamaktadır¹².

Adil yargılanmanın hem kurumsal hem de kişisel boyutu olması farklı dönemlerde birçok düşünür tarafından da dile getirilmiştir. Adil yargılanma için öncelikle hukuk uygulayıcılarının adil olması önemli bir unsurdur. Hakimlerin her şeyden önce tıpkı Aristoteles'in belirttiği gibi adalet duygusunu geliştirmiş olması gerekmektedir. Aristoteles, adalet, adil olma gibi kavramların bir karakter erdemi olduğunu ve bu erdemlerin yapıya yapıya huy edinildi-

8 MAK, 2018, s. 56.

9 Friedrich KÜBLER, “Hukuk Devletinde Yasama ve Yargı Organlarında Meslek Etiği”, *Etik ve Meslek Etikleri*, Der.: Harun TEPE, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara 2000, s. 153.

10 MAK, 2018, s. 59.

11 MAK, 2018, s. 59; TEPE, 2017, s. 90-91.

12 Brad WENDEL, “Jurisprudence and Judicial Ethics”, *Cornell Law School Legal Studies Research Paper Series*, No.08 - 009, 2007, s. 1; MAK, 2018, s. 59; TEPE, 2017, s. 90-91.

ğini belirtmiştir¹³. Solum da karakter olarak adil olan erdemli yargıcın zor davalarla karşılaştığında erdemli davranışı göstererek, adil sonucu bulabileceğini savunmaktadır¹⁴. Buna göre hukuk uygulayıcıları, adaletin gereklerini anlama ve uygulama hedefi ile yasaları adil bir şekilde yorumlayarak, kişilerin haklarını gözeterik önlerine gelen uyuşmazlığı muhakeme etmelidir¹⁵. Bu konuda özellikle hakimlere büyük bir görev düştüğü açıktır. Hakimler önlerine gelen uyuşmazlıkları adalete uygun bir şekilde çözüme ulaştırmak adına etik ilkelere uygun bir yorumlama yapması gerekmektedir¹⁶. Bu yorumun doğru bir şekilde yapılabilmesi için de hakimler, hem göreve gelişlerinde ve görevlerini ifa edişlerinde hem de kişisel özelliklerinde belli ilkelere uymalıdır. İşte yargı etiği tüm bunları kapsayan ilkelere ilgilidir.

Yargı etiği ilkeleri ile ilgili bir diğer konu bağlayıcı olup olmadığı konusudur. Genel olarak yargı etiği ilkeleri bağlayıcı olmayan, hakimler, savcılar ve diğer yargı personeli ve mensuplarının vicdanlarında muhakeme edecekleri ilkelere olarak düşünülebilir. Oluşturulacak kurullar tarafından ilgili kişilerin tereddüte düşmesi halinde

danışma niteliğinde kararlar alınarak yargı etiği ilkelerine uygun davranış biçimleri geliştirilmeye çalışılabilir. Bu tarz düzenlemeler etik kültürü oturmuş toplumlarda başarılı olabilir. Ancak hukuk devleti ilkesinin bile tam oturmadığı Orta Doğu ya da Doğu Avrupa coğrafyasında yargı etiği ilkelere daha sıkı ve daha güçlü bağlarla hukuk sisteminin içinde yer verilmesi yerinde olacaktır¹⁷. Söz konusu coğrafyalarda Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yasal düzenlemeler Avrupa Birliği standartlarına getirilmeye çalışılsa bile, hukuk uygulayıcılarının zihinlerinde köklü değişiklik olmadıkça eski düzen devam etmektedir¹⁸. Bu minvalde söz konusu coğrafyalarda güçlü bir denetim mekanizması kurulması gerekmektedir.

3. YARGI ETİĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN BAŞLICA DÜZENLEMELER DOĞRULTUSUNDA BELİRLENEN İLKELER

Yargı etiğine ilişkin ilkelerin saptanması, yargı etiği kavramının daha somut bir görünüm kazanarak hukukçuların zihninde farkındalık yaratılması ve yargı etiği ilkelerinin korunması açısından önem arz etmektedir. 20.

- 13 ARISTOTELES, *Nikomakhos'a Etik*, çev. Saffet Babür, Kebikeç Yayınları, Ankara 2005, 1130a / 20-30.
- 14 Lawrence SOLUM, "Virtue Jurisprudence: An Aretic Theory of Law"- Draft, (October 2004), 19, s. 8-10.
- 15 John RAWLS, *Justice as Fairness: A Restatement*, Ed.: Erin Kelly, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2003, s. 18-19 ; MAK, 2018, s. 60.
- 16 DWORKIN, 2007, s. 54-55, 108; Ronald DWORKIN, *Law's Empire*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 1986, s. 164.
- 17 MAK, 2018, s. 60.
- 18 Dimitry KOCHENOV, *EU Enlargement and the Failure of Conditionality*, Kluwer Law International, 2008, s. 246-248.

yüzyılın sonlarına doğru yargı etiğine ilişkin farkındalığın artması neticesinde, yargı etiği ve ilkelerinin belirlenmesi açısından uluslararası düzeyde düzenlemeler hazırlanmıştır¹⁹. Bu düzenlemelerin ilk örneklerinden biri 28 Ağustos - 6 Eylül 1985 tarihleri arasında yapılan Birleşmiş Milletler 7. Suç Sorunları Kongresinde ele alınan “Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri”dir. Söz konusu ilkeler Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 13 Aralık 1985 tarih ve 40/416 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Genel Kurul tüm üye devletleri kendi mevzuatlarını bu ilkelere uygun hale getirmeye ve Genel Sekretere 5 yılda bir uygulama sonuçları ile ilgili rapor vermeye davet etmiştir. 20 maddeden oluşan “Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri²⁰” ile öncelikle yargı bağımsızlığı ilkesi düzenlenmiştir. Bağımsızlık ilkesinin yanı sıra, yargı bağımsızlığının devlet tarafından güvence altına alınması, yargılama süresince yargılama makamına usulsüz ve yetkisiz müdahale yapılamayacağı, tabii hakim ilkesi, adil yargılanma hakkı gibi alt ilkelere yer verilmiştir. Ayrıca metinde yer alan hakimlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğü hakkının güvence altına alınması gerekliliği ile beraber hakimlerin nite-

likli, dürüst ve meslek ehliyetine sahip kişiler arasından seçilerek, uygunsuz atamaların yapılmamasına yönelik vurgular dikkat çekicidir²¹. Ayrıca hakimlerin mesleki güvencelerinin de devlet tarafından tam olarak sağlanması gerektiği belirtilerek yargı bağımsızlığının sağlanması bakımından gerekli hususlar vurgulanmıştır²².

İlkelerin belirlenmesi bakımından bir diğer kilometre taşı ise Avrupa Konseyi Üye Devletler Bakanlar Komitesinin “Hakimlerin Rolü, Etkinliği ve Bağımsızlığı” konusunda 1994 yılında aldığı tavsiye kararıdır²³. Alınan tavsiye kararı ışığında 2002 yılında ise Avrupa Yargıçları Danışma Konseyinin aldığı 3 sayılı görüş önem arz etmektedir. Görüşte şu öneriler getirilmektedir:

“a) Hâkimlerin faaliyetleri mesleki davranış ilkeleri tarafından yönlendirilmelidir.

b) Bu ilkeler bağımsızlıkları ve tarafsızlıklarına ilişkin karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmelerini sağlayacak şekilde hâkimlere nasıl bir yöntem takip edeceklerine ilişkin yol göstermelidir.

19 Söz konusu uluslararası metinler için bkz. T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, *Yargı Etiği ve Yargı Bağımsızlığı Konusunda Uluslararası Belgeler*, Ankara Eylül 2004, <http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/bangalortr.pdf>, (E.T. 24.11.2018).

20 The Judicial Integrity Group, *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct*, March 2007, s. 15 - 18. ; Nevin ÜNAL ÖZKORKUT, “Yargı Bağımsızlığı Açısından Osmanlı’da ve Günümüz Türkiye’sinde Yargıya Genel Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57 (2008), S. 1, s. 229-230.

21 T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, 2004, s. 20; The Judicial Integrity Group, 2007, s. 19-30.

22 T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, 2004, s. 20-21.

23 T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, 2004, s. 14-18.

c) *Bu ilkeler hâkimlerin kendileri tarafından ve disiplin sisteminden ayrı olarak belirlenmelidir.*

d) *Her bir ülkede mesleki etik veya statüleri ile yargısal olmayan faaliyetlerinin uyumuna ilişkin bir sorunla karşılaşan hâkimlere tavsiyede bulunmak amacıyla yargı içinde bir veya daha fazla kişi ve kurumun kurulması arzu edilmektedir.²⁴*

Ancak uluslararası metinler arasında en güncel olan ve dikkat çeken belge BM tarafından 23 Nisan 2003 tarih ve 2003/43 sayılı kararla kabul edilen “Bangalore Yargı Etiği İlkeleri”dir. 2005 yılında ise Avrupa Savcıları Konferansında “Budapeşte İlkeleri” kabul edilerek savcılar için etik davranış biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Hem Bangalore Yargı Etiği İlkelerinde hem de Budapeşte İlkelerinde insan haklarına ve insan haklarını koruyucu nitelikte sözleşmelere atıf yapıldığı görülmektedir. Bangalore Yargı Etiği İlkelerinin giriş kısmında BM Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’ne atıfta bulunularak, yargının temeli her şeyden önce insan haklarına saygı, demokratik toplum, hukuk devleti gibi kavramlar olarak belirlenmiştir²⁵. Avrupa Savcıları Konferansında kabul edilen Budapeşte İlkelerinde ise

savcılar hakkında temel ilkeler, genel mesleki davranışları ve savcıların özel yaşamdaki davranışları düzenlenmiştir. Temel ilkelerde savcıların her zaman ve her koşulda uluslararası hukukun getirdiği yükümlülüklerle uygun olarak, insan haklarına saygılı, adil, tarafsız ve hızlı bir şekilde kamu yararını gözeterek çalışacağı belirtilmiştir. Mesleki davranışlarında ise diğer uluslararası belgelerde ve özellikle Bangalore Yargı Etiği İlkeleri düzenlenmesinde olduğu gibi savcılarının profesyonel bir şekilde eşitlik ilkesine bağlı kalarak, bağımsız, tarafsız, dürüst, bilgili ve kendini yetiştiren kişiler olması gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle “ceza soruşturmaları çerçevesinde meslek davranışları” bölümünde ise AİHS’nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkına atıfta bulunularak savcılarının yukarıda sözü edilen ilkelere uygun davranarak adil yargılanma hakkına uygun davranacağı düzenlenmiştir.

Budapeşte İlkelerinde yer alan özel yaşamdaki davranışlar bölümü ise dikkat çekicidir. Söz konusu kısım, Aristoteles’in tümel adalet - tekil adalet ayrımını çağrıştırmaktadır. Aristoteles’e göre tümel adalet yasaya uygun olma, yasaya uygun olanı yapma ile alakalıdır. Tekil anlamda adalet ise

24 Gürsel ÖZKAN, “Yargı Etiği, Yargıya Güven ve Şeffaflık”, *Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu*, Ankara, 13-14 Nisan 2017, s. 54.

25 TEPE, 2017, s. 91.

bir huy erdemidir²⁶. Yani bu iki adalet türü aynı anlama gelmemektedir. Ancak Aristoteles, tümel anlamda adaleti sağlayacak olan yargıçların ve savcılarının, bir huy olarak adil olma duygusuna sahip olmalarının önemine de dikkat çekmektedir. Ona göre huy olarak adalet erdemine sahip olan hukukçular, tümel anlamda adaleti sağlama konusunda daha başarılı olacaktır²⁷. Budapeşte İlkelerinin özel yaşamdaki davranışlar kısmı da Aristoteles'in anlayışı ile paralellik göstermektedir. Buna göre mesleklerinde yargı etiği ilkelerine uygun davranmak zorunda olan savcılar, özel hayatlarında da adilane bakışlarını, tarafsızlıklarını, dürüstlüklerini koruyarak her zaman hukuka saygılı olmalıdırlar. Böylece bu erdemleri yapa yapa huy edinen savcılar mesleklerini ifa ederken de yargı etiği ilkelerini daha doğru şekilde uygulayabileceklerdir.

Bangalore Yargı Etiği İlkelerine dönecek olursak; söz konusu düzenleme özellikle hem insan haklarına ve uluslararası sözleşmelere yaptığı atıflar hem de ilkelerle beraber belli değerleri de sıraladığı için son derece önemlidir. Bangalore İlkeleri yargı etiğine bir anlamda çerçeve çizen, yargılama süjelerine yol gösteren ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakim-

lere sadece hukuka ve kendi vicdanına hesap verecek şekilde hareket etmeleri adına; bağımsızlık, tarafsızlık, doğruluk ve tutarlılık, dürüstlük, eşitlik, ehliyet ve liyakat olmak üzere sayılan 6 ilke, yargı etiğinin temel ilkelerini oluşturmaktadır²⁸. Metinde öncelikle temel ilke kısaca tanımlandıktan sonra, uygulamada hakim ve savcılarının ilkelerin gerekliliklerini nasıl yerine getireceği ile devletin ne gibi yükümlülükleri olduğu ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır. Bu bakımdan ilkeleri açıklayıcı nitelikte olması dikkat çekicidir.

Bağımsızlık ilkesi esasen devlete yükümlülük yükleyen bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre hakimlere yargı ile ilgili faaliyetleri dolayısıyla kurumsal, mali ya da bireysel herhangi bir müdahalede bulunulmaması devlet organlarına yüklenmektedir²⁹. Yargıya, siyasi makamların müdahalede bulunmaması ve yargının siyasetten uzak durması gerektiği de ilkede belirtilmiştir³⁰. Söz konusu hususları açarsak bağımsızlık için, hakimlerin görevlerini özellikle yürütmenin baskısı ya da uygunsuz etkileri olmadan ifa etmesi, üst mahkemenin davayı tekrar ele alması dışında kararlarının gözden geçirilmemesi, hakimlerin görevlerini serbest bir şekilde

26 ARISTOTELES, 2005, 1129a, 1130a.

27 ARISTOTELES, 2005, 1130a, 1130b.

28 Nihal JAYAWICKRAMA, "Developing a Concept of Judicial Accountability - The Judicial Integrity Group and the Bangalore Principles of Judicial Conduct", *Commonwealth Law Bulletin*, Vol. 28 (2002), No. 2, s. 1092.

29 KOCHENOV, 2008, s. 249; The Judicial Integrity Group, 2007, s. 35; TEPE, 2017, s. 89-90.

30 T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, 2004, s. 3; İbrahim AKIN -Tansu AKIN, *Yargı Etiği*, Melike Ofset, Ankara 2013, s. 42; The Judicial Integrity Group, 2007, s. 35-36.

yapabilmesi için hukuki güvenceye sahip olması gibi alt ilkelerin tanınması gerekmektedir³¹. Bazı uluslararası hakim örgütleri de bu konuları dikkate almıştır. Avrupa Hakimler Birliğinin düzenlediği Hakimler Şartı, Avrupa Hakimler Danışma Konseyinin Hakimler için Magna Carta'sı ve Uluslararası Hakimler Birliğinin Hakimlerin Evrensel Şartı bu düzenlemelere örnek verilebilir³².

İkinci ilke olan tarafsızlık ilkesi de bağımsızlık ilkesi ile yakından ilgilidir. Bağımsızlık ilkesine uygun bir şekilde görevini ifa edemeyen bir hakim tarafsız karar vereceğini ya da görevini sürdüreceğini söylemek mümkün gözükmemektedir³³. Avrupa Bakanlar Komitesi hiyerarşik bir adli yapının varlığının yargıcın bağımsız-

lığını zedelediğini vurgulamaktadır³⁴. Nitekim bağımsızlık ilkesine aykırı şekilde yürütme organı ile yakından ilişkili görevini yapan, siyasi aktivitelerin içinde fazlasıyla bulunan ya da yorum getiren hakimlerin tarafsızlıklarına şüpheyle bakılmaktadır³⁵. Bu aynı zamanda yargı kararlarının tutarsız olmasına yol açarak, hukuki istikrar ilkesine de gölge düşürmektedir³⁶. Bu bağlamda hakimlerin tarafsızlığını iki boyutlu ele almak gerekmektedir. Birinci boyutu ile tarafsızlık hakimlerin devlet aklından³⁷ sıyrılarak görevlerini ifa etmeleri anlamına gelir. İkinci boyutu ile tarafsızlık ise hakimlerin kişisel, dini veya benzeri değer yargılarını görevlerini ifa ederken yansıtmaması anlamına gelmektedir. Özel hayatında hakim önüne gelen olay hakkında farklı düşünebilir; ancak olayda değer

31 Frans VAN DIJK-Geoffrey VOS, "A Method for Assessment of the Independence and Accountability of the Judiciary", *International Journal for Court Administration*, Vol. 9 (Dec 2018), No. 3, s. 4, 9; Ingo KEILITZ, "Viewing Judicial Independence and Accountability through the "Lens" of Performance Measurement and Management", *International Journal for Court Administration*, Vol. 9 (Dec 2018), No. 3, December 2018, s. 27.

32 VAN DIJK - VOS, 2018, s. 5.

33 KEILITZ, 2018, s. 26-27.

34 VAN DIJK - VOS, 2018, s. 5.

35 WENDEL, 2017 s. 5-6; Judicial Office For Scotland, *Statement of Principles of Judicial Ethics for the Scottish Judiciary*, April 2010, s. 14-15; JAYAWICKARAMA, 2002, s. 1092.

36 Ethics and Integrity Commission, *Code of Judicial Ethics Commentary*, Ljubljana 2016, s. 42.

37 Devlet aklı daha çok doğrudan siyasi organları denetleyen idari yargı ile anayasa yargısında ortaya çıkmakla beraber; ceza yargısında da "devlete karşı işlenen cürümler" ile bu cürümlerin takibi ve soruşturulması sırasında devlet görevlilerin işledikleri suçlarda kendini göstermektedir. Özellikle devlet aleyhine işlenen cürümlerle ilgili davalarda hukukun yok sayılarak yargının araç haline getirilip baskı amacıyla veya mevcut egemen yapının korunması için kullanıldığı görülmektedir (Mithat SANCAR, *Devlet Aklı Kışkıracında Hukuk Devleti*, İletişim Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 188.). Devlet aklı ile ortaya çıkan yargı kararı toplumdaki bireylere mesaj vermek için propaganda amaçlı alınmaktadır. Yargının tarafsızlığını yitirmesinde en tehlikeli olan husus, kadrolaşma sonucu hakim veya savcı adayı olarak seçilmiş veya staj süresince "devlet aklı" ile düşündür hale gelmiş hakim veya savcı için artık siyasi otoritenin doğrudan emir vermesi gerekmektedir. Bu şekilde yetişen ve görevini belirttiğimiz şartlarda bağımsızlığı da olmadan sürdüren hakim, alacağı kararlarda, siyasi emir almadan hukuku, hukukun içinde olması gereken insan haklarını ve bireylerin şahsi haklarını göz ardı ederek egemen ideolojinin isteklerini yerine getirecektir.

yargılarından arınarak objektif şekilde karar vermelidir. Bağımsızlık ve tarafsızlık şartlarının sağlanması ile hakimler, görevleri sırasında uyuşmazlığın taraflarına iltimasız, önyargısız yaklaşmalı, kendi kişisel yargılarını içeren yorumlar yapmamalıdır³⁸.

Üçüncü ilke olan doğruluk ve tutarlılık ilkesine göre hakim yargılama sırasında tarafların güvenini sarsacak davranışlardan ve tutumlardan uzak durmalıdır. Söz konusu ilke, adaletin gerçek anlamda sağlanması kadar, adaletin tesis edildiğinin görünmesinin de önemine vurgu yapmaktadır³⁹. Dördüncü değer olan dürüstlük ise doğruluk ve tutarlılık ile bağlantılı olan bir ilkedir. Hakim objektif değerlendirme yapma yükümlülüğünü yerine getirmek için dürüstlük ilkesine uymak zorundadır⁴⁰. Yukarıda saydığımız tarafsızlık ve tutarlılıkla yakın ilişkide olan diğer bir ilke ise eşitlik ilkesidir. Yukarıda değindiğimiz gibi hakim, önüne gelen herkese eşit muamelede bulunmalıdır. Herhangi bir şekilde ister devlet aklıyla ister kendi değer yargıları ile taraflar arasında ayrımcılığa gitmeden adaleti eşit bir şekilde dağıtmalıdır. Eşitlik ilkesi, hakiminsana ait değeri temel alarak objektif karar alması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır⁴¹. Yargılama etiği konusunda son ilke ehliyet ve

liyakattır. Hakimlerin görevlerini hem yazılı yasaya hem de adalete uygun bir şekilde yapabilmeleri ve bu minvalde bir karara imza atabilmeleri için olayı iyi analiz edebilme ve hukuku adalete uygun bir şekilde yorumlayarak uygulayabilme yeteneğine sahip olmalıdır. Bu bağlamda hakimlerin belli bir mesleki yeterlilik mertebesine ulaşmaları gerekmektedir. Sadece mesleki gelişim ise yeterli değildir. Bunun yanında genel kültür, hayat tecrübesi, yöneticilik ve iletişim konularında da hakimlerin belli bir düzeyde olması zorunludur. Özetle hakimlerin tüm bu alanlarda kendilerini geliştirebilmeleri ehliyet ve liyakat ilkesi için önemlidir⁴². Söz konusu melekelerle sahip olabilmek için hakimlerin vakit ayırması gerekirken, fazla iş yükü hakimlerin kendilerini geliştirebilmeleri önünde engel oluşturmaktadır.

Söz konusu ilkeler sıralandıktan sonra Bangalore Yargı Etiği İlkeleri metninde yürürlük bölümü yer almaktadır. Bu bölümde sayılan ilkelerin nasıl düzenlenip korunacağı sorunu ele alınmaktadır. Bununla ilgili olarak da;

“hakimlik makamının niteliği sebebiyle, bu prensipleri yürürlüğe koyacak mekanizmalar şayet hâlihazırda hukuklarında mevcut değilse, ulusal adalet teşkilatı, bu prensip-

38 Ethics and Integrity Commission, 2016, s. 25; Judicial Office For Scotland, 2010, s. 16, 21-25; The Judicial Integrity Group, 2007, s. 54-59.

39 T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, 2004, s. 4-5; Judicial Office For Scotland, 2010, s. 28-29; The Judicial Integrity Group, 2007, s. 73-79.

40 Judicial Office For Scotland, 2010, s. 30-31; Ethics and Integrity Commission, 2016, s. 38-40.

41 Judicial Office For Scotland, 2010, s. 32; The Judicial Integrity Group, 2007, s. 111-115.

42 Ethics and Integrity Commission, 2016, s. 33-36; Judicial Office For Scotland, 2010, s. 33-35.

leri yürürlüğe koymayı temin edecek etkili tedbirleri almalıdır⁴³

ibaresine yer verilmiştir. Böylelikle, bu belgeyi kabul eden her ülkenin adalet sistemi içerisinde yargı etiğine ilişkin ilkelerin düzenlenmesini ve uygulamasını denetleyecek bir kurumun oluşturulması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Sonuç olarak uluslararası arenada yargı etiğinin sağlanması ve belirli, tutarlı bir alan yaratılması için yargı etiği ilkelerinin belirlenmesi çalışmalarının yürütüldüğü açıkça görülmektedir. Yani günümüzde artık hukukun adaleti sağlama ve insan haklarının korunması amacının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi adına hukuka etik müdahalede bulunduğu açıktır. Bunun sonucunda yargı etiği bakımından gerekli düzenleme ve çalışmaların yapılması ve bu konuyla ilgili kurumların kurulması Türkiye açısından zorunludur.

4. TÜRK YARGI SİSTEMİNDEKİ GELİŞMELER

4.1. Yargı Etiği Konusundaki Çalışmalar ve Somut Görünümü

Bangalore İlkelerinde ilkelerin belirlenmesi ve uygulanabilmesi için her ülkenin belli bir kuruma bu işlevi tanınması hususu üzerinde durulmuştur. Bangalore İlkeleri HSYK'nın 27.06.2006 gün ve 315 sayılı kararı ile kabul edilmiş, Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafın-

dan 14.11.2006 gün ve 100289 sayılı yazısı ile hakim ve savcılara bildirilmiştir. Söz konusu karar alındıktan sonra öncelikle “Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında sempozyum ve çalıştay düzenlenmiş, arkasından Yargıtay Etik İlkeleri tespit edilmiştir. Belirtildiği gibi alınan karar ışığında yargı etiği ilkelerinin iç hukuk sisteminde belirlenmesi ve belirlenen ilkelerin uygulanmasının denetlenmesi için kurum oluşturulması da gereklilik arz etmektedir. Söz konusu etik ilkelerin personel bakımından uygulanıp uygulanmadığının kontrol edilmesi ve etik ilkelerin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi açısından personele danışma hizmeti verilmesi için Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Tüm bu çalışmalar olumlu karşılanmakla beraber, uygulamadaki eksiklikleri ıskaladığı ve yaşanan olumsuzluklara somut bir çözüm sunamadığı için kanaatimizce eleştirilebilir niteliktedir. Örnek olarak 2017 yılında düzenlenen Yargıtay Etik-Şeffaflık-Güven Sempozyumunda adil yargılanma hakkı, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerinin Türk mevzuatında yer aldığı belirtilmiş ve Türk mahkemelerinin kararlarında da bu ilkelere atf yaparak yargılama yaptığı belirtilmiştir⁴⁴. Ancak Türk yargısında her zaman tartışılan yürütme-yargı ilişkileri ile beraber, son dönemlerde yaşanan birçok tartışmalı dava

43 T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, 2004, s. 8.

44 Gülriz UYGUR, “Yargı Kararlarında Etik İlkeler”, *Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu*, Ankara, 13-14 Nisan 2017, s. 70-73.

ve nihayetinde 15 Temmuz öncesi ve sonrası yaşananlar düşünüldüğünde, yargı etiğinin unsurlarından olan aynı zamanda da adil yargılanma hakkının temel taşı olan tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerinin zedelendiği görülmektedir. Dolayısıyla mahkeme kararlarının ideolojik bir mücadelenin aracı haline getirilmesi ya da kişisel değer yargılarının fazlasıyla mahkeme kararlarına yansması düşünüldüğünde, yargının objektifliğinden sıyrılarak sübjektif bir görünüm kazandığını ve bu bakımdan da yargının meşruiyeti etrafındaki tartışmanın giderek arttığını söylemek daha isabetli olacaktır⁴⁵.

2017 yılında yapılan “Etik İlkeler Çalıştayı” da sempozyumla paralellikler arz etmektedir. Çalıştayda karşılaştırmalı hukukta yargı etiği⁴⁶, kurum kültürü ve etik⁴⁷, toplumsal cinsiyet - etik ilişkisi⁴⁸ gibi önemli konular ele alınmıştır. Çalıştaya 40’a yakın Yargıtay mensubu, 26 Cumhuriyet Savcısı, 70 hakim ve 130 personel katılarak geniş bir katılım sağlanmıştır⁴⁹. Hatta bu konuyla ilgili yurtdışından gelen konunun uzmanları veya yabancı yüksek mahkeme hakimleri örnek verilerek “dünyada daha önce yapılmamış

bir şey yapıyoruz” imajı verilmeye çalışılmıştır⁵⁰. Ancak liyakat, şeffaflık gibi konularda somut sorunlar dile getirildiğinde “ilkelerin yerleşmesinin mücadelesini veriyoruz” ya da “Roma bir günde kurulmadı” denilerek somut sorunlara çözüm getirme sürüncemede kalmıştır⁵¹.

“Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi” kapsamında ayrıca etik ilkeler belirlenmiştir. Proje kapsamında düzenlenen “Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri”nde hakimlerin, savcılarının ve Yargıtay personelinin uyması gereken etik ilkelere yer verilmiştir. Söz konusu ilkeler hem ilkelerin yazım usulü açısından hem de içerik açısından hakimler için Bangalore Yargı Etiği İlkeleri ile savcılar açısından ise Budapeşte İlkeleri ile birebir örtüşür niteliktedir. Ayrıca Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri düzenlenmesi sonucunda, ilkelere uyulup uyulmadığını denetleyecek Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu oluşturulması gerektiği de belirtilmiştir. Aynı zamanda söz konusu proje ile Yargıtay üyeleri açısından yargı etiği kavramının somutlaşması adına klinik çalışmalarına önem verilmiş, Yargıtay hakim ve savcılarını için ayrı ayrı etik ilkeler

45 Duncan KENNEDY, “The Distinction Between Adjudication and Legislation”, *Philosophy of Law Classic and Contemporary Readings*, Ed.: Larry May - Jef Brown, Blackwell, Oxford 2010, s. 138; SANCAR, 2000, s. 182.

46 Sibel İNCEOĞLU, “Karşılaştırmalı Hukukta Yargı Etiği”, *Etik İlkeler Çalıştayı*, Ed.: Mustafa Yıldırım - Gözde Hülagu, Antalya 2017, s. 17-41.

47 Harun TEPE, “Kurum Kültürü ve Etik İlişkisi”, *Etik İlkeler Çalıştayı*, Ed.: Mustafa Yıldırım - Gözde Hülagu, Antalya 2017, s. 102-115.

48 Gülriz UYGUR, “Ön Çalıştay Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Etik İlişkisi”, *Etik İlkeler Çalıştayı*, Ed.: Mustafa Yıldırım - Gözde Hülagu, Antalya 2017, s. 52-67.

49 Etik İlkeler Çalıştayı, 2017, s.121.

50 Etik İlkeler Çalıştayı, 2017, s.122.

51 Etik İlkeler Çalıştayı, 2017, s. 125-127.

ele alınmış, diğer hukuk sistemlerinde neler yapıldığı ile ilgili karşılaştırmalı çalışmalara da imza atılmıştır.

Bunun yanında 11 Mart 2019'da Türk Yargı Etiği Bildirgesi yayınlanmıştır. Bildirge,

“Hakimler ve savcılar, görevlerini yerine getirirken adaletin en hassas ve doğru şekilde dağıtıldığından emin olan, mesleki sorumluluk içinde davranan, (...) insanlardır. Anayasa ve kanunlardan aldıkları yetki çerçevesinde, hür vicdanları ile evrensel değerleri şiar edinerek bağımsız ve tarafsız olarak görevlerini yürütürler...”

şeklinde bir giriş ile başlamakta ve her biri, “Hâkimler ve Savcılar” öznesi ile başlayan 8 bölüm ve 61 maddeden oluşmaktadır. Bölüm başlıklarına bakıldığında Bildirge, uluslararası bir belge olan Bangalore Yargı Etiği İlkeleri ile paralellik göstermektedir. Buna göre, insan onuruna saygılı olma ve eşitlik, bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük ve tutarlılık, mahremiyete özen, liyakat ve yetkinlik gibi ilkeler düzenlenmiştir.

Türk Yargı Etiği Bildirgesini ele alacak olursak hem yazılış şeklinde hem de uygulamada birçok aksaklığı bünyesinde bulundurduğu dikkat çekmektedir. Giriş kısmında yer alan “Anayasa ve kanunlardan aldıkları yetki çerçevesinde,” ibaresi kafalarda

soru işareti doğurmaktadır. Söz konusu giriş kısmı sonucunda sanki Anayasada yeterli güvence yokmuş ya da hakim ve savcılar anayasal hükümlere itibar etmiyorlar intibasını doğurur niteliktedir. Oysa yargı etiği ilkelerine uygun davranılabilmesi ve adil yargılama yapılabilmesi için esas dikkat edilmesi gereken husus, yürütme-yargı ilişkisinde yürütmenin yargıya müdahalesini önlemek olmalıdır. Yargıyı güvence altına alan Anayasal hükümler ile uluslararası insan hakları belgeleri yürütme tarafından ihlal edilmeye devam ederse Bildirge sadece sembolik bir görünüme bürünecektir.

Yapılan tüm çalışmalara bakıldığında genel olarak ele alınan düzenlemelerin yerinde olduğu ancak uygulamada yaşanan sıkıntılar ve yargıda yaşanan gelişmeler neticesinde yapılan düzenlemelerin inandırıcılığını kaybettiği söylenebilir.

4.2. Güncel Bir Kurul: Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu

Yargılamada etik ilkelere uygunluğun sağlanmasında özellikle yüksek mahkemelerin rolü son derece önemlidir. Yüksek mahkemelerin adalet ilkelerini kullanarak alacağı kararlar, hukuk sistemindeki diğer hakimler için de yol gösterici olacaktır⁵². Bu bakımdan Yargıtayın gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda kurulan Yargıtay Etik Danışma Kurulu önemli bir

52 Yasemin IŞIKTAÇ, “Yargıcın Hukuk Yaratma Fonksiyonu Üzerine Bir İnceleme”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 62 (1998), S. 1-2-3, s. 83.

adım olarak görülebilir. 08.12.2017 tarih ve 2017/5 sayılı Yargıtay Büyük Genel Kurulu Kararı ile kabul edilen Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin Üçüncü kısmında öngörülen hükümler uyarınca oluşturulan Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulunun, kendi çalışma usulünü belirleyeceği düzenlenmiştir. Kurul bunun üzerine Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu kararına imza atmış ve kararın 24.12.2018 tarihinden itibaren uygulanacağı düzenlenmiştir. Kararda düzenlenen maddelere bakıldığında, hakim ve savcıların yargı etiğinin gerekliliklerini yerine getirip getirmediğini denetlemek ve adil yargılanma hakkının gerçekleşmesini sağlamak adına yeterli olmadığı söylenebilir. Şöyle ki;

Madde 2/2: “*Yargıtay personeli ile stajyer hakim ve Cumhuriyet savcılarında bu karar uygulanamaz*” şeklindeki düzenleme ile Kurulun çalışma alanı sınırlandırılmaktadır. Kurulun görev tanımı, hakim ve savcılarının davranışlarının ve muhtemel davranış modellerinin etik değerlere uygunluğunu denetlemektir. Söz konusu hususun stajyer hakim ve savcılar için de geçerli olması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki etik değer taşıyan bir davranış geliştirmek bir anda olacak bir olgu değildir. Bu davranış alışkanlığının kazanılması için en önemli yerlerden biri de staj eğitimidir. Bu minvalde staj eğitimi gören savcı ve hakimlerin davranış ve davranış modellerinin denetimi son derece

önemlidir. Bu bağlamda ya ilk derece hakim ve savcılar ile stajyer hakim ve savcılarının da kapsam içine alınması ya da söz konusu personel için farklı bir denetim mekanizması oluşturulması zorunluluk arz etmektedir.

Madde 5/1: “*Kurul, 7 Yargıtay üyesi, 2 tetkik hakimi, 1 Yargıtay Cumhuriyet Savcısı ve bir öğretim üyesinden oluşur*” ibaresinde yer alan ve Kurul içerisinde sadece 1 öğretim üyesine yer verilmesi kanaatimizce yeterli değildir. Konusunda uzman, belli niteliklere sahip öğretim üyelerine Kurul içerisinde daha fazla yer verilirse (en az 2 gibi) etik değer taşıyan davranışların belirlenmesi ve model davranışların oluşturulması daha sağlıklı şekilde olacaktır. Şu anda Kurul içerisinde yer alan öğretim üyesinin uzmanlığı eğitim bilimleri üzerine gözükmektedir. Bu bağlamda söz konusu öğretim üyesinin yanına hukuk felsefesi ya da felsefe alanında hukuk- etik ilişkisi üzerine çalışmış bir kişinin olması görüş alışverişi yapılarak alınacak kararlar ile hakim ve savcılarının davranışlarının değerlendirilmesi açısından daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Etik, farklı fakülte ve anabilim dallarında çalışma yapılabilen bir alandır. Bu farklı alanlarda yapılan çalışmalarda, özellikle etik kavramının, değer, eylemin nasıl değerlendirilebileceğinin ne olduğu ile ilgili birçok yanlış tanımlama bulunabilmektedir. Bu karmaşayı çözmek için, felsefe bölümleri ile hukuk fakültelerinin hukuk felsefesi anabilim dal-

larından yararlanılmalıdır. Bu bağlamda üniversite etik kurullarında çalışma şartı yerine, öğretim üyelerinin eğitim bilimleri, felsefe ya da hukuk fakülte-lerinde hukuk felsefesi anabilim dallarında bulunanlar arasından tercih edilmesi daha doğru olacaktır.

Madde 6: “Kurul’da görev alan 7 Yargıtay üyesinden en az ikisinin kadın olması zorunludur. Yargıtay daire başkanları da Yargıtay üyesi kontenjanından Kurul’a üye olarak seçilebilirler” şeklindeki düzenlemede kadın üye sayısı kontenjanı kanaatimizce yeterli değildir. Yukarıdaki düzenlemedeki gibi “temsili” bir sayı belirlemek yerine, gerçekten Kurul’da kadınların daha etkin çalışması ve seslerinin duyulması adına “en az üç kadın üye” şeklinde ilgili madde değiştirilmelidir. Şu anda Kurul kararında belirtildiği gibi sadece 2 kadın üye bulunmaktadır. Bu bağlamda 2 kadın üye sayısı asgari nitelikte olmaktan çok, kadınlara yer verildiğini göstermek adına sembolik bir nitelik taşıdığı ihtimali ağır basmaktadır. Kurul içerisinde kadın üye sayısı artırılarak yargı etiği vasıtası ile mahkemelerde kadına yönelik bakışın değişimi başlatılabilir. Elbette bazı kadın hakim veya savcılarda da toplumda kadının yeri ve nasıl davranması gerektiği ile ilgili geleneksel değer yargıları olabilir. Ancak yine de değişimin başlangıcı için kadın hakim veya savcılara Kurullarda daha fazla görev verilmesi etkili olabilir. Böylece

hem karar, hem iddia hem de savunma makamı açısından kadına yönelik değer yargılarından arınmış bir yargılama yapılabilmesi sağlanabilir.

Madde 12: “Kurul üyeleri, kendilerini seçen veya görevlendiren kurul ya da makamdan bağımsız olarak görev yaparlar”, düzenlemede bağımsızlık ilkesi yer almaktadır. Ancak söz konusu düzenlemede bağımsızlık ilkesinin içeriğine ve esaslarına yer verilmemiştir. Her ne kadar maddenin gerekçesinde⁵³ Yargıtay Yargı Etiği İlkelerinin 1. maddesi işaret edilmiş olup, 26. maddede verilecek kararlarda Bangalore Yargı Etiği İlkeleri vb. kabul edilen kaynakların esas alınacağına dair gönderme olsa da; bağımsızlık ilkesi ile beraber Kurul üyelerine ne gibi güvenceler sağlandığı açıkça belirtilmeli bağımsızlık ilkesinin unsurları açıkça yer almalıdır. Böylece tereddütler daha isabetli bir şekilde giderilebilecektir.

Madde 14: “Kurul’un görevi, hakim ve Yargıtay Cumhuriyet savcılarının davranışlarının veya muhtemel davranış modellerinin etik değerlere uygunluğu hakkında karar vermektir” düzenlemesi ile Kurulun görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Gereğince Kurulun yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin bir görev yürütmediği hasebiyle kanunların etik ilkeler çerçevesinde yorumlanması hususunda yetkisinin olmadığı belirtilmiştir.

53 <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1548744499.pdf> (E.T. 04.09.2019)

Yazılı kanunların etik değere uygun bir şekilde yorumlanması yazılı kanunun olaya uygulanması kadar önem arz etmektedir. Yargı etiği ilkelerinin bir amacı da hem adaletin sağlanması hem de uluslararası hukukta yer alan teamül ve sözleşmelere uygunluk sağlanmasıdır. Bunun için etik değere uygun yorumlama son derece önemlidir. Bu bağlamda maddeye “yazılı hukuk kurallarının etik değere uygun yorumlanıp yorumlanmadığı” hususunda ekleme yapılması uygun olacaktır.

Madde 17: *“Hakimler Yargıtay Cumhuriyet savcılarının davranışlarının veya muhtemel davranış modellerinin etik değerlere uygunluğu konusunda Kurul’dan görüş isteyebilirler”* düzenlemesi yer almakta, ek olarak da *“soruyu soran kişi dışında başka bir kişinin davranışına ilişkin konular; Yargı etiği ile ilgili olmayan anayasal hüküm, kanun, tüzük veya yönetmelik gibi düzenleyici işlemlerin yorumu”* gibi konularda Kuruldan görüş istenmeyeceği düzenlenmiştir. Yani kurul bir tavsiye organıdır. Maddenin gerekçesinde de bu durumun uluslararası yargı etiği standartlarına uygun olduğu vurgulanmıştır. Salt kişilerin kendi davranışları hakkında görüş isteyebilmeleri ve Kurulun sadece bu şekilde harekete geçmesi Kurulun sembolik olarak faaliyet göstereceği konusundaki kanaatleri güçlendirmektedir. Kurulun etkin bir şekilde görevini sürdürebilmesi için öncelikle Kurulun, Yargıtay personelinin etik ilkelere uymayan davranışlarına karşı hangi şekilde haberi olursa olsun, re’sen ya

da yazılı istem üzerine harekete geçebilmesi gerekmektedir. Bunun yanında Anayasa, kanun hatta kararda sayılmayan uluslararası sözleşmelerin nasıl yorumlanması gerektiği ile ilgili de personeline açıklayıcı bildirimler yapabilmesi yargı etiğinin sağlıklı bir şekilde hayata geçmesi açısından önemli olacaktır.

Madde 25: *“Kurulun görüşü bağlayıcı değildir, tavsiye niteliğindedir.”* şeklindeki düzenleme ile Kurulun sadece bir tavsiye organı olduğu vurgulanmıştır. Hukuk sistemi içerisinde yer alan etik değer ve ilkelere uyulmaması durumunda herhangi bir yaptırım öngörülmez ise, bu değer ve ilkeler bir bakıma önemini kaybetmektedir. Bu bağlamda hukuk aleminde etik ilke ve değere aykırı fiillerin somut bir yaptırıma bağlanması önemlidir. Bu bakımdan Kurul kararlarının niteliğinin tavsiye görüşünden öte yaptırıma bağlanması daha isabetli olacaktır.

Ayrıca Kurulun kararları gizli tutulmaktadır. Bunun sonucunda, Kurula başvuru yapan başvuruçunun aleyhine kendisi hakkında kararı uygulamak mümkün değildir. Yani Kurula danıştığı bir olay hakkında kişi hakkında disiplin ya da cezai bir işlem yapılması gerekiyorsa, Kurul bu konuda bilgilendirme yapmadığı gibi soruşturma açılması için ilgili mercileri harekete geçirememektedir.

Tüm bu özellikleri ele alındığında Kurulun sembolik bir danışma organı olduğu ortaya çıkmaktadır. Yakın zamanda yaşanan örneklerdeki gibi olay-

lar⁵⁴ vuku bulduğunda, eylemi gerçekleştiren hakim veya savcının Kurula başvurup “eylemim etik ilkelere aykırı mı değil mi? diye sorması beklendiğinden ve ayrıca Kurulun kararlarının sadece danışma niteliğinde olup, bir disiplin soruşturma sürecini başlatamayacak olması bir bakıma Kurulun etkili bir şekilde çalışma şansını ortadan kaldırmaktadır. Söz konusu durumlarda Kurulun inceleme yapmasına gerek olmadığı, savcı ve hakimlerin belli bir disiplin soruşturması rejimine tabi oldukları öne sürülebilir. Ancak bilinmelidir ki kemikleşmiş sorunlar eski kurum ve yöntemler ile çözülememektedir. Siyasi bir saikle olmasa bile kendinden olanı koruma, bir bakıma “kol kırılır yen içinde kalır” anlayışı Türk bürokrasisi içine işlemiş bir sorundur⁵⁵.

Dolayısıyla Kurulun çoğu olayda etkisiz olduğu açıktır. Yargıtay’ın Eylül 2018 tarihi itibari ile yayınladığı ve o tarihten beri güncellemediği Kurulun kararlarına bakıldığında ise sınırlı sayıda başvuru yapıldığı dikkat çekmektedir⁵⁶. Şimdiye kadar Yargıtay Başkanlığının internet sayfasında yer verdiği kararlar, hakimın referans mektubu düzenlemesi, yılbaşı ve bayramlarda hediye alma yasağı, hakimın televizyonlarda yayımlanan bilgi yarışmasına katılması, Yargıtay Cumhu-

riyet savcısının baroların düzenlediği eğitime katılması, bir vatandaşın Kurula başvurması (usulden reddedilmiştir), hakimın avukatlık bürosunun açılışına katılıp katılamayacağı ile ilgili kararlardır. Söz konusu kararlarda Kurul etik ilkeleri bir bakıma gerekçe göstererek hakim ve savcıları toplumdan izole eden, farklılaştıran eski anlayışa göre karar vermiştir.

Örnek olarak Kurul, hakimlerin televizyonda yayınlanan para ödüllü bilgi yarışmasına katılmalarını etik ilkelere uygun bulmamıştır. Kurul söz konusu kararında, programda eğitim durumları ve meslekleri de dahil yarışmacılara bazı sorular yöneltildiği gibi kazanılacak paranın nasıl harcanaacağına dair sohbet amaçlı diyaloglara da yer verilebildiği bilgilerine yer vererek, hakimın tüm faaliyetlerinde hem mesleğe yaraşır şekilde davranması hem de bunu görüntü olarak ortaya koymasının etik bir yükümlülük olduğu vurgulanmıştır. Hakimın televizyon programına çıkması ile mesleğe yaraşır davranışı birbirine zıt görmek kanaatimizce hakim ve savcıyı toplumdan soyutlar niteliktedir. Kurul kararında ayrıca yarışma programında bilgi ölçmenin yanı sıra ödül kazanma unsurunun da öne çıktığı, özellikle yarışmanın jeneriğinde, sorular sorulurken ve program sırasında sunucu ile

54 “Nişanlısı telefona çıkmayınca: Savcı, polisi alıp sabaha karşı kız yurdu bastı”, <http://www.diken.com.tr/nisanlisi-telefona-cikmayinca-savci-polisi-alip-sabaha-karsi-kiz-yurdu-basti/> (E.T. 04.09.2019); “MEB yönetimi isyan etti: Diyarbakır’da 14 öğretmene halı saha yüzünden gözaltı”, <http://www.diken.com.tr/meb-yonetimi-isyan-etti-diyarbakirda-14-ogretmene-hali-saha-yuzunden-gozalti/>, (E.T. 04.09.2019).

55 “14 öğretmeni halı sahada gözaltına aldırın savcı Diyarbakır merkeze atandı”, <http://www.diken.com.tr/14-ogretmeni-hali-sahada-gozaltina-aldiran-savci-diyarbakir-merkeze-atandi/> (E.T. 04.09.2019).

56 <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1549524082.pdf> (E.T. 04.09.2019).

yapılan diyaloglarda, “para ödülü” temasının sık sık vurgulandığı belirtmiş bunun da yine hakimlik mesleği ile bağdaşmadığını öne sürmüştür. Kararın gerekçesinin devamında;

“Bu nedenle sıradan vatandaşın yük olarak gördüğü birtakım sınırlamaları kabul etmelidir. Söz konusu davranışlar, toplumun diğer üyeleri tarafından gerçekleştirildiğinde olumsuz kabul edilmeyecek olsa dahi, hakim bu sınırlamalara özgürce ve gönüllü olarak katlanmalıdır. Bu durum hakimin hem mesleki hem de özel hayatı için geçerlidir⁵⁷”

denilmek suretiyle hakim ve savcı ile sıradan vatandaşın özel hayatı bakımından kanaatimizce etik ilkeleri aşacak bir sınırlama getirmiştir.

Özetle hem devlet aklı hem de kişisel değer yargılarının fazlasıyla yargıya hakim olduğu ve bu gelenekten gelerek yetişen hakim ve savcılarının eylemlerinin Kurul tarafından değerlendirilmeye ve bu davranışları önleyici tedbirleri almaya şiddetle ihtiyacı olduğu birçok örnekle sabitken Kurul yetersiz kalmaktadır. Kurul bunun yerine yukarıda değindiğimiz gibi yargı etiğini dayanak yaparak, diğer insanlardan farklılaştırılan, eskiye ait hakim ve savcı görünümünü sağlamaya yönelik kararlara imza atmaktadır. Dola-

yısıyla yukarıda değindiğimiz reformlar gerçekleşmedikçe, sadece Avrupa örneklerindeki gibi bir danışma kurulunun oluşturulması Türkiye açısından sağlıklı bir sonuç doğurmayacaktır.

5. SONUÇ

Türk hukuk zihniyetinin geçmişi ve günümüzdeki yargılama refleksi göz önüne alındığında, yargıyı geliştirme ve hukuk uygulayıcılarında farkındalık oturtmak için hangi düzenlemeler yapılırsa yapılsın, bu düzenleme ve reformların kağıt üstünde kaldığı gerçeği değişmemektedir. Yaşadığımız coğrafyada, yargı etiği ve buna bağlı olarak geliştirilen etik ilkeler, özellikle Kanuni zamanından beri ıskalanmış gözükmemektedir. Osmanlı’da Kanuni zamanından beri süregelen hakimlerin yetiştirilmesinde yaşanan sıkıntılar, hakim atamalarında görülen rüşvet ve torpil uygulamaları, hukuk fakültelerinin sayılarının çoğalmasa, adalet yerine devlet aklı ile düşünen ve karar veren hakimlerin fazlalığı gibi sebepler ile bağımsızlık, tarafsızlık, eşitlik, hukuki güvenlik, belirlilik, amaca hizmet etme gibi ilkeler uygulanamaz duruma gelmiştir. Nitekim tüm bunların neticesinde yargıya ve dolayısıyla hukuka güven azalmıştır⁵⁸. Yargıya güvenin azalmasının ana unsurları beş unsurla özetlenebilir. Bu unsurlar,

57 <https://www.yargitay.gov.tr/kategori/114>, (E.T. 06.04.2019).

58 TÜGİAD’ın 1993 yılında yaptığı “2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar II: Adalet” adlı araştırmada Türkiye’deki hukuk sistemi, adalet, hakim, savcı ve avukatlara duyulan güven saptanmaya çalışılmıştır. Kendi üyeleri arasında yapılan araştırma sonucu adalet ve hukuk sistemine güvenenlerin oranı %3.3, güvenmeyenlerin oranı ise %90.2 çıkmıştır. Yine 1996 yılında Bahri Öztürk tarafından yürütülen bir araştırmada halkın %62’sinin kovuşturma makamlarına güvenmediği sonucu ortaya çıkmıştır. 1997 yılına ait Bahri Öztürk’ün hazırladığı bir başka raporda da halkın %77.79’u yargının iyi

geciken adalet, yargılama sonucunda haksız (adaletsiz) kararların ortaya çıkması, yargı kararlarının uygulanamaması, ceza infaz uygulamasındaki sıkıntılar ve yargıya ulaşmada ortaya çıkan sıkıntılardır (bürokratik engeller)⁵⁹. Sıralanan söz konusu nedenler dolayısıyla halkın takdirinde yargıya azalan güvenin tekrardan kazanılmaya çalışılması ise yargı organının işidir⁶⁰. Yargı erki gerekli çalışmaları yaparak güven kaybına neden olan unsurları titizlikle incelemeli ve toplumun yargıya güvenini sağlamak adına öncelikle gerekli tespitleri yapıp, uygulamada bu güven zedeleyici uygulamaları ve durumları derhal engellemelidir.

Türkiye açısından yakın zamanda yaşanan bir diğer sorun da ayrıca göz ardı edilmemelidir. Modern devletin çözülme aşamasında cemaatlerin siyasal ve ekonomik alanda ağırlığını gittikçe hissettirmeye başladığı görülmüştür. Söz konusu cemaatler mevcut düzen içerisinde kendine yer bulmuş, daha da fazlası kendilerine geniş bir egemenlik alanı sağlamıştır. Cemaat yapıları kendi informel alanları yanında yavaş yavaş formel alanın içine kaymaya başlamışlar, böylece bazı ülkelerin ekonomik ve hatta siyasi yapılarında pay sahibi olmuşlardır. Bu işleyiş sayesinde cemaatler hem devletin egemenlik alanında hem de ekonomik

alanda büyük bir güç elde etmişlerdir. Artık devlet olanla devlet olmayan arasındaki kesişme alanı giderek genişlemekte ve toplumsal düzende de köklü değişimlere yol açmaktadır. Günümüzde bu tip gri alanların artması, meşru otorite ile yasa dışı erkler arasındaki farkların önemsizleşmeye başlaması ile meşru olmayan erkler devletin, politikacıların, bürokrasinin içine girmeye başlamış ve bunun sonucunda bu örgütlenmelerin itibarı ve egemenliği de artmıştır. Bu gelişmeler kuşkusuz yargının tarafsızlığını ve bağımsızlığını yitirmesinde dikkat çekici bir etken oluşturmuştur. Dolayısıyla yargı etiğinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için öncelikle bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri bakımından hakim ve savcılar nezdinde farkındalık yaratılıp belli hukuki güvencelerin düzenlenmesi gerekmektedir. Bağımsızlık ilkesinin somut bir biçimde hayata geçmesi için öncelikle hakimlerin çalışma güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Bunun için hakim ve savcılarının özlük işlerini düzenleyen kurulun bağımsız olması ve bunun yanında hakim ve savcılarının meslek ve özlük işleriyle ilgili güvencelerin tanınması sağlanmalıdır⁶¹.

işlemediğine ve bağımsız olmadığına inanmaktadır (Hayrettin ÖKÇESİZ, “Yargıya Güven Gereksiniminin Karşılanması Zorunluluğu, Yargıda Yozlaşma Göstergeleri ve Yargıda Reform İçin Öneriler”, *HFSA*, S. 5, 2002, s. 124-125). Günümüzde de yargıya güven daha da fazla azalmaktadır.

59 ÖKÇESİZ, 2002, s. 125.

60 JAYAWICKRAMA, 2002, s. 1091.

61 SANCAR, 2000, s. 186; WENDEL, 2007, s. 4-5.

Bunun yanında Türkiye'de bir gelenek şeklinde “yaptık oldu” zihniyeti her yerde olduğu gibi yargı reformlarına da sirayet etmiş bir anlayış olarak gözükmemektedir. Projeler yapılmakta, bildirgeler yayınlanmakta, ilkeler hızla kabul edilmektedir. Ancak ne yargının işleyişinde ne de hakimler ve savcıların kendilerini konumlandıkları yer ya da yargılama refleksleri değişmemektedir. Aynı zamanda yakın geçmişte Türkiye'nin yaşadığı 15 Temmuz öncesi ve sonrası yaşananlar da yargı etiği, adil yargılanma, tarafsızlık gibi kavramlara ilişkin şüpheli yaklaşmayı mecbur bırakmaktadır. Her şeyden önce yasalaştırılan OHAL KHK'leri mevzuattan ayıklanmadıkça âdil yargılanma hakkının sağlanamayacağı da bir gerçektir.

Yargı mensuplarının eylemlerinin değerini belirleme görevini üstlenen Yargıtay Yargı Etiği Danışma Kurulu da bünyesinde birçok eksiklik barındırmaktadır. Özellikle kadın üye sayısı ile üyelerin etik konusunda ne kadar yetkin oldukları konuları dikkat çekmektedir. Bu eksikliklerin dışında en önemli problem ise Kurula başvuru şekli ile Kurulun sadece danışma görevi yapmasıdır. Söz konusu hususların uluslararası düzenlemeler ve sözleşmelere uygun bir şekilde düzenlendiği belirtilmiştir. Etik disiplin konusunda farkındalığı olan bir anlamda etik kültürün hakim olduğu toplumlarda Kurulun danışma niteliğinde olması ve

kişilerin salt kendi davranışları açısından yani bir bakıma ikilemde kaldıkları ve nasıl eyleyeceklerini bilemedikleri konularda harekete geçmesi son derece doğaldır. Ancak etik disiplinin kavranamadığı hatta küçümsendiği, etik disiplinin daha çok örf adet ve din kuralları ile sıkça karıştırıldığı coğrafyalarda Kurulun konuyu ele alabilmesi için kişilerin kendi vicdanlarına bırakılması Kurulu yararsız kılmaktadır. Ayrıca etik eylemin önemsenmediği, eğitiminin bile bir bakıma gereksiz görüldüğü toplumlarda Kurulun herhangi bir yaptırım gücüne sahip olmaması Kurulun kararlarının belli bir davranış modeli oluşturması bakımından düşündürücüdür. Bu bağlamda Kurulun yetkilerinin artırılıp disiplin soruşturmasına dahil edilmesi kanaatimizce uygun olacaktır.

Tüm bu hususlar yanında yargı etiği ilkeleri ve yargı etiğinin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi, eylemlerin değere yönelebilmesi için başta hukuk uygulayıcıları arasında bu konuda farkındalık yaratılması, değer yargılarından arınmış bağımsız yargı organı mensuplarının yetiştirilmesi önemlidir; ancak unutulmamalıdır ki yargı etiğine ilişkin tek yapılması gereken yargı etiği ile ilgili kurumların oluşturulması ve yargı mensuplarının eğitilmesi değildir. Bunun yanında daha da önemlisi yargı etiğinde yer alan ilkelerin toplumdaki bireylerin vicdanlarına yerleştirilmesidir. Bunun

yapılabilmesi için her bireyin öğretim hayatı başlar başlamaz etik disiplini ile tanıştırılması gerekmektedir. Bu şekilde etik kültürü oturan bir toplumun içinden yetişen yargı mensupları elbette değere yönelerek etik değeri temel alan kararlara imza atacaktırlar.

KAYNAKÇA

- AKIN, İbrahim - AKIN, Tansu: *Yargı Etiği*, Melike Ofset, Ankara 2013.
- ARISTOTELES: *Nikomakhos'a Etik*, çev.: Saffet Babür, Kebikeç Yayınları, Ankara 2005.
- DWORKIN, Ronald: *Law's Empire*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 1986.
- DWORKIN, Ronald: *Hakları Ciddiye Almak*, çev.: Ahmet Ulvi Türkbay, Dost Kitabevi, Ankara 2007.
- Ethics and Integrity Commission, *Code of Judicial Ethics Commentary*, Ljubljana 2016.
- HANKIN, Gregory: "Ethics and Law", *International Journal of Ethics*, Vol. 33, No. 4, July 1923.
- IŞIKTAÇ Yasemin: "Yargıcın Hukuk Yaratma Fonksiyonu Üzerine Bir İnceleme", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 62, S. 1-2-3, 1998.
- İNCEOĞLU Sibel: "Karşılaştırmalı Hukukta Yargı Etiği", *Etik İlkeler Çalıştayı*, Ed.: Mustafa Yıldırım - Gözde Hülagu, Antalya 2017.
- JAYAWICKRAMA, Nihal: "Developing a Concept of Judicial Accountability - The Judicial Integrity Group and the Bangalore Principles of Judicial Conduct", *Commonwealth Law Bulletin*, Vol. 28, No. 2, 2002.
- Judicial Office For Scotland, *Statement of Principles of Judicial Ethics for the Scottish Judiciary*, April 2010.
- KEILITZ, Ingo: "Viewing Judicial Independence and Accountability through the "Lens" of Performance Measurement and Management", *International Journal for Court Administration*, Vol. 9, No. 3, December 2018.
- KENNEDY, Duncan: "The Distinction Between Adjudication and Legislation", *Philosophy of Law Classic and Contemporary Readings*, Ed.: Larry May - Jef Brown, Blackwell, Oxford 2010.
- KOCHENOV, Dimitry: *EU Enlargement and the Failure of Conditionality*, Kluwer Law International, 2008.
- KÜBLER Friedrich: "Hukuk Devletinde Yasama ve Yargı Organlarında Meslek Etiği", *Etik ve Meslek Etikleri*, Der.: Harun Tepe, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara 2000.
- MAK, Elaine: "Researching Judicial Ethical Codes, or: how to eat a mille-feuille?", *International Journal for Court Administration*, Vol. 9, No. 2, December 2018.
- ÖKÇESİZ, Hayrettin: "Yargıya Güven Gereksininin Karşınlanması Zorunluluğu, Yargıda Yozlaşma Göstergeleri ve Yargıda Reform İçin Öneriler", *HFSA*, S. 5, 2002.
- ÖZKAN, Gürsel: "Yargı Etiği, Yargıya Güven ve Şeffaflık", *Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu*, Ankara, 13-14 Nisan 2017.

- RAWLS, John: *Justice as Fairness: A Restatement*, Ed.: Erin Kelly, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2003.
- SANCAR, Mithat: *Devlet Aklı Kısılcacında Hukuk Devleti*, İletişim Yayıncılık, İstanbul 2000.
- SOLUM, Lawrence: "Virtue Jurisprudence: An Areatic Turn"-Draft, October 19, 2004.
- T.C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü, *Yargı Etiği ve Yargı Bağımsızlığı Konusunda Uluslararası Belgeler*, Ankara Eylül 2004.
- TEPE, Harun: "Yargı Etiği' ya da Yargıda Etik: Yargı Nasıl Etik Olur?", *Hacettepe HFD*, S. 7(1), 2017.
- TEPE, Harun: "Kurum Kültürü ve Etik İlişkisi", *Etik İlkeler Çalıştayı*, Ed.: Mustafa Yıldırım - Gözde Hülagu, Antalya 2017.
- The Judicial Integrity Group, *Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct*, March 2007.
- UYGUR, Gülriş: "Yargı Kararlarında Etik İlkeler", *Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Açılış Sempozyumu*, Ankara, 13-14 Nisan 2017.
- UYGUR, Gülriş: "Ön Çalıştay Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Etik İlişkisi", *Etik İlkeler Çalıştayı*, Ed.: Mustafa Yıldırım - Gözde Hülagu, Antalya 2017.
- ÜNAL ÖZKORKUT, Nevin: "Yargı Bağımsızlığı Açısından Osmanlı'da ve Günümüz Türkiye'sinde Yargıya Genel Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.57, S. 1, 2008.
- VAN DIJK Frans - VOS Geoffrey: "A Method for Assessment of the Independence and Accountability of the Judiciary", *International Journal for Court Administration*, Vol. 9, No.3, December 2018.
- WENDEL, Brad: "Jurisprudence and Judicial Ethics", *Cornell Law School Legal Studies Research Paper Series*, No. 8 - 9, 2007.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1548744499.pdf> (E.T. 04.09.2019)
- <http://www.diken.com.tr/nisanlisi-telefonu-cikmayinca-savci-polisi-alip-sabaha-karsi-kiz-yurdu-basti/> (E.T. 04.09.2019)
- <http://www.diken.com.tr/meb-yonetimi-isyan-etti-diyarbakirda-14-ogretmene-hali-saha-yuzunden-gozalti/>, (E.T. 04.09.2019)
- <http://www.diken.com.tr/14-ogretmeni-hali-sahada-gozaltina-aldiran-savci-diyarbakir-merkeze-atandi/> (E.T. 04.09.2019)
- <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1549524082.pdf> (E.T. 04.09.2019).
- <https://www.yargitay.gov.tr/kategori/114>, (E.T. 06.04.2019).